

MINISTERSTWO ROLNICTWA
i GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ

AGENCJA
RYNKU ROLNEGO

INSTYTUT
EKONOMIKI ROLNICTWA
i GOSPODARKI
ŻYWNOŚCIOWEJ

NR
15

RYNEK RZEPAKU

stan i perspektywy

ISSN 1231-269X

**RAPORTY
RYNKOWE**

CZERWIEC 1999

Spis treści

REASUMPCJA

- I. Uwarunkowania makroekonomiczne
- II. Produkcja rzepaku
- III. Obroty rzepakiem
- IV. Handel zagraniczny surowcami i produktami oleistych
- V. Produkcja i sytuacja finansowa przemysłu tłuszczowego
- VI. Ceny detaliczne i spożycie tłuszczów roślinnych
- VII. Sytuacja na światowym rynku nasion oleistych i olejów roślinnych

**Przy publikowaniu całości lub fragmentów raportu oraz informacji i danych liczbowych
prosimy o podanie źródła.**

Raport przygotowano w Zakładzie Badań Rynkowych IERiGŻ
Świętokrzyska 20, 00-950 Warszawa
Kierownik Zakładu – prof. dr hab. Jan Małkowski tel: 827-36-64

AUTORZY:

Ewa Rosiak

• IERiGŻ •

Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 595

Jan Bielecki

• IERiGŻ •

Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 516

Wiesław Dzwonkowski

• IERiGŻ •

Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 616

Witold Rodkiewicz

• FAPA-FAMMU •

Tel.: (0 22) 623-22-56

Elżbieta Wąsiewicz

• MRiGŻ •

Tel.: (0 22) 623-20-11

Teresa Zdziarska

• IERiGŻ •

Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 440

Raport zatwierdziła w dniu 25.05.1999 r. Rada Rolniczych Analiz Ekonomicznych w składzie:
Zdzisław Adamczyk, Marian Brzóska (sekretarz), Tadeusz Chrościcki, Eugeniusz Gorzelak, Teresa Jabłońska-Urbaniak, Wojciech Józwiak,
Ryszard Kreft, Ewa Król-Pol, Jan Małkowski, Krzysztof Materko, Bożena Nowicka, Roman Urban, Maria Zwolińska (przewodnicząca).
Kolejny raport wydany będzie w grudniu 1999 r.

W serii Raporty Rynkowe w najbliższym czasie ukazać się:

1. Rynek ziemi rolniczej /2/ • czerwiec 1999,
2. Rynek owoców i warzyw /14/ • lipiec 1999,
3. Rynek środków produkcji i usług dla rolnictwa /16/ • wrzesień 1999,
4. Rynek pasz /6/ • październik 1999,
5. Rynek mięsa /17/ • październik 1999,
6. Rynek drobiu i jaj /16/ • październik 1999,
7. Rynek mleka /17/ • październik 1999,
8. Rynek zbóż /17/ • listopad 1999,
9. Handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi /10/ • listopad 1999,
10. Rynek ziemniaka /16/ • listopad 1999,
11. Rynek cukru /16/ • listopad 1999,
12. Rynek rzepaku /16/ • grudzień 1999.

Rok 1998 był zdecydowanie korzystniejszy dla uprawy rzepaku niż dwa lata poprzednie, w których mroźne i bezśnieżne zimy zniszczyły ponad połowę wszystkich plantacji. Dzięki powiększeniu zbiorów rzepaku w 1998 r. do 1099,1 tys. ton (o 84,8% w stosunku do roku poprzedniego) sytuacja podażowa na krajowym rynku rzepaku uległa istotnej poprawie. Rzepak z rodzimej produkcji w całości zaspokoił wysoki popyt przemysłu tłuszczowego na ten surowiec w sezonie 1998/99, a Polska odzyskała, aczkolwiek w niewielkim jeszcze zakresie, pozycję eksportera netto nasion rzepaku. Ujemne saldo handlu zagranicznego w sektorze oleistych zmniejszyło się jednakże tylko o 0,4% i dlatego w dalszym ciągu było wysokie. Wyniosło ono ok. 400 mln USD.

W 1999 r. oczekiwana jest dalsza odbudowa krajowej produkcji rzepaku. Wg wstępnego szacunku zbiory rzepaku w Polsce w br. wyniosą ok. 1,2-1,3 mln ton, tj. będą o 9-18% większe niż w roku poprzednim. Wyższe zbiory będą następstwem zarówno zwiększenia powierzchni zasiewów rzepaku ozimego jesienią 1998 r. do 456 tys. ha wobec 356 tys. ha w roku poprzednim (w związku z poprawą w tym czasie opłacalności jego produkcji w stosunku do zbóż, a także niskimi w roku ubiegłym cenami zbóż i trudnościami z ich zbytem), jak i dobrego przezimowania tej rośliny w naszym kraju. Według wstępnej oceny całkowita powierzchnia zasiewów rzepaku (ozimego i jarego) pod tegoroczne zbiory wyniesie ok. 500-540 tys. ha wobec 466 tys. ha w roku poprzednim.

Plony rzepaku, przy dobrej ocenie stanu upraw rzepaku ozimego i mniejszym, niż w roku poprzednim, udziale w zasiewach niższej plonującej jarego, a także przy założeniu, że zużycie nawozów mineralnych i środków ochrony roślin pod tegoroczne zbiory nie będzie niższe niż w roku minionym, mogą osiągnąć

wielkość 24-25 dt/ha wobec 23,6 dt/ha w 1998 roku.

Podaż rzepaku ze zbiorów 1999 r. może przekroczyć krajowy popyt. Dlatego też należy oczekiwać spadku jego ceny. Z wstępnych informacji wynika, że po tegorocznych zbiorach producenci za 1 tonę rzepaku wprost z kombajnu otrzymają prawdopodobnie więcej niż 700-800 zł, a za rzepak oczyszczony i osuszony 750-850 zł. Szacuje się, że średnioważona cena skupu rzepaku (standaryzowanego i niestandaryzowanego) w III kwartale br. wyniesie ok. 750-800 zł/t, tj. będzie o 10-15% niższa w porównaniu z analogicznym okresem poprzedniego roku. Przy przewidywanych w tym czasie cenach pszenicy w wysokości 510-520 zł/t, tj. o 10-13% wyższych niż w roku poprzednim, nastąpi pogorszenie relacji cen rzepak – pszenica z 1,93: 1 w III kwartale 1998 r. do 1,47-1,54: 1 w III kwartale 1999 r., co zapewne nie będzie zachęcać rolników do dalszego zwiększenia arealu upraw rzepaku ozimego pod zbiory roku następnego.

W związku z przewidywaną wysoką podażą rzepaku na rynku krajowym po tegorocznych zbiorach, w sezonie 1999/00 znacząco zmniejszy się import nasion oleistych. W 1999 r. import nasion oleistych wyniesie prawdopodobnie ok. 70 tys. ton, co oznacza, że będzie o 44% niższy niż w roku 1998. Nie będą realizowane zakupy nasion rzepaku (z wyjątkiem importu nasion siewnych). Import olejów roślinnych i śrut oleistych będzie również niższy. Jednocześnie można oczekiwać wzrostu eksportu śruty rzepakowej i tłuszczów roślinnych (margaryn i olejów). Natomiast z uwagi na wzrost krajowego zapotrzebowania na nasiona rzepaku ich eksport może być tylko nieznacznie wyższy niż w roku 1998 i prawdopodobnie nie przekroczy 100 tys. ton. Wyniki handlu zagranicznego w sektorze oleistych ulegną znaczącej poprawie, jednakże saldo obrotów będzie w dalszym ciągu ujemne i wyniesie ok. 250 mln USD.

W sezonie 1999/00 przerób nasion rzepaku w zakładach przemysłu tłuszczowego będzie znacznie wyższy niż w sezonie poprzednim i wyniesie prawdopodobnie 1,1 mln ton, co umożliwi produkcję 440 tys. ton surowego oleju rzepakowego i ponad 600 tys. ton śruty rzepakowej. Przewidywany jest też niewielki wzrost produkcji tłuszczów roślinnych. Produkcja ta w 1999 r. może osiągnąć poziom 660 tys. ton wobec 652 tys. ton w roku poprzednim. Przemysł tłuszczowy, w celu utrzymania wysokiego krajowego popytu na tłuszcze roślinne, w dalszym ciągu będzie musiał rozszerzać i unowocześniać asortyment własnych wyrobów, podnosić ich jakość i atrakcyjność, a także doskonalic systemy sprzedaży w handlu hurtowym i detalicznym. W 1998 r. nastąpiło pogorszenie wyników ekonomiczno-finansowych przemysłu tłuszczowego w porównaniu z rokiem 1997. Przemysł tłuszczowy utrzymujący dotychczas wiodącą pozycję wśród branż przemysłu spożywczego, w 1998 r. uzyskał wskaźniki znacznie niższe od średnich dla całego przemysłu spożywczego. Przemysł ten realizujący dotychczas działalność z wynikiem finansowym dodatnim, rok 1998 zakończył ze stratą netto w wysokości 0,9% przychodów.

Na początku 1999 r. dynamika cen tłuszczów roślinnych uległa spowolnieniu. Jednakże tłuszcze roślinne drożały szybciej niż tłuszcze zwierzęce i cała żywność, co spowodowało podrożenie margaryn wobec masła oraz olejów wobec słoniny i smalcu. Można oczekiwać, że w II półroczu br., z uwagi na wysoką podaż i niższe niż w roku poprzednim ceny rzepaku, a także obniżenie kosztów surowców z importu dla przemysłu tłuszczowego, w związku z przewidywanym spadkiem cen olejów na rynkach światowych, dynamika cen margaryn i olejów powinna ulec dalszemu znaczącemu spowolnieniu. Dlatego też w 1999 r. wzrost cen tłuszczów roślinnych będzie znacząco niższy niż w roku

poprzednim. W okresie grudzień 1998 – grudzień 1999 nie przekroczy on zarówno wzrostu cen całej żywności, jak i stopy inflacji.

Prognozowane zmiany na rynku tłuszczów roślinnych pozwalają oczekiwać, iż konsumpcja tłuszczów roślinnych w Polsce w 1999 r. (wg danych bilansowych) wyniesie ok. 17,2 kg

w przeliczeniu na 1 mieszkańca i będzie niewiele wyższa niż w roku poprzednim.

W sezonie 1998/99 na międzynarodowym rynku podaż nasion oleistych będzie o 5,1% wyższa niż w sezonie poprzednim. Wzrośnie światowa produkcja soi do 157,8 mln ton (o 0,1%), rzepaku do 37,1 mln ton (o 11,9%) i sło-

necznika do 26,3 mln ton (o 9,2%). Zwiększy się również do 75,8 mln ton (o 3,0%) produkcja olejów roślinnych. W sezonie 1999/00 zakładany jest dalszy wzrost produkcji i podaży nasion jak i olejów, co wpłynie na obniżenie cen tych surowców na rynku światowym, a zarazem będzie oddziaływać ograniczająco na poziom cen rzepaku krajowego.

SUMMARY

Weather conditions in 1998 were much more reasonable than in two previous seasons when due to lack of snow cover and frost almost a half of rapeseed area. Reflecting rise in rapeseed crop in to 1099 thousand tons in 1998 (by 84,8% in comparison with 1997) the situation in domestic market significantly improved. Domestically produced rapeseed fully matched high demand shown by fat industry in the 1998/99 season. Poland got back to a position of net exporter of rapeseed seeds. However negative balance of foreign trade in oilseeds (-400 thousand USD) declined by 0,4% and reminded high.

A further increase in rapeseed production is expected in 1999. According to preliminary estimates, rapeseed crop in 1999 will total about 1,2-1,3 mill tons, which would be 9-18%. This growth will be caused by a rise in the area of winter rapeseed up to 456 thousand ha and good condition of plants after the winter. According preliminary assessment total rapeseed area for this year's harvest will total about 500-540 thousand ha versus 466 ha in the previous year.

Taking into account good condition of plants, reduced share of lower-yielding spring rapeseed and assuming the same level of the use of pests and ferts, it is forecast that total rapeseed yield may reach 24-25 dt per hectare versus 23,6 in 1998.

After the 1999 harvest rapeseed supply may exceed domestic demand. Thus its prices are expected to decline afterwards. As it results from introductory information, raw rapeseed price probably will not exceed 700-800 zł/t and 750-850 zł/t for cleaned and dried seeds. It is estimated that in the III quarter of 1999 weighted average procurement price for both standardised and non-

-standardised rapeseed will vary from 750 to 800 zł/t, which is 10-15% lower than recorded in 1998. Forecast for the same period wheat prices may range from 510 to 520 zł/t (10-13% higher than a year ago). Thus deterioration in relative price ratios rapeseed to wheat from 1,93: 1 in the III quarter of 1998 to 1,47-1,54: 1 in the III quarter of 1999. This will not encourage farmers to enlarge the area of winter rapeseed for the next year harvest.

Due to projected large rapeseed supplies on domestic market after the 1999 harvest, oilseed imports in the 1999/00 season will remarkably decline. In 1999 oilseed imports are forecast at approx. 70 thousand tons, which would be 44% lower than in 1998. The imports of rapeseed (except of seed material) will not occur. The imports of vegetable oils and oilseed meals will be lower than previously. Due to rise in domestic demand, rapeseed exports in 1999 are forecast to slightly increase and probably will not exceed 100 thousand tons. The results of foreign trade in oilseeds will remarkably improve. However, the balance of trade will remain negative at 250 mill USD.

In 1999/00 rapeseed crushing in fat industry will be significantly higher than in the previous season and will probably total 1,1 mill tons, which would allow for the production of 440 thousand tons of crude rapeseed oil and over 600 thousand tons of rapeseed meal. A slight growth in the production of vegetable fats from 652 to 660 thousand is forecast. In order to assure high domestic demand for vegetable oil Polish fat industry will continue to wide and modernise the choice of products, increase their quality and attractiveness and also improve sale systems at wholesale and retail stages. In 1998, comparing with 1997, the financial and eco-

nomic results of fat industry deteriorated. Leading in so far branch among the other branches, in 1998 ended up below the average for the entire food processing industry. UP to 1997 fat industry operated with net profit, but in 1998 it showed net loss of 0,9% of the value of the revenue.

At the beginning of 1999 the growth rate of vegetable oil prices got hampered. Although vegetable fat prices were rising faster than animal fats and food as a whole. This resulted in relative higher prices of margarine versus butter and vegetable oil versus animal fats. In result of large supplies, lower than last year rapeseed prices and lower imported raw material costs, a further significant decline in growth rate of the prices can be expected in the II half of 1999. Thus forecast for 1999 growth in vegetable fat prices will be remarkably lower than in the previous year. In the period of December 1998 – December 1999 vegetable fat prices will grow slower than food prices and the inflation.

Taking into consideration projected changes in the market of vegetable fats, per capita consumption of vegetable fats in 1999 is projected at 17,2 kg, which would be slightly higher than in 1998.

In 1998/99, world oilseed supply will be higher by 5,1% than in the previous season. World production main oilseeds will increase: soybeans will rise by 0,1% to 157,8 mill, rapeseed by 11,9% to 37,1 mill and sunflower by 9,2% to 26,3 mill. The production of vegetable oil will increase by 305 to 75,8 mill tons. A further increase in the production and supplies of oilseeds and vegetable oil is projected for 1999, which should depress their prices in the world market. It will also depress rapeseed prices in the domestic market.